

La reivindicació de la raresa

Per Gerard Coll-Planas
www.gcollplanas.com

«Què és *queer*?» Respondre aquesta pregunta no és fàcil perquè *queer* és concepte difícil de capturar. Si intentem fer-lo, si volem encapsular-lo, fixar-lo en uns límits massa estrets i estables, probablement voldrà dir que no l'hem entès del tot. Tot i així, val la pena fer una aproximació a aquesta paraula tan indefinible, d'estranya pronúncia [kuia], cada cop més imprescindible a l'hora de parlar de gènere i de sexualitat.¹

En anglès, «*queer*» és la reapropiació de l'insult «raret», utilitzat per escarnir els nens efeminats i les nenes masculines. El fet de què en català i castellà s'utilitzi la forma anglosaxona desvirtua la potència de la reapropiació, doncs intents de buscar termes que mantinguin l'element de transgressió (com «transmaricabollo») no han acabat de quallar.

Aquesta resignificació de l'insult es produeix en l'activisme *queer*, que neix a finals de la dècada de 1980 als Estats Units fruit de la confluència de la crisi de la sida, el qüestionament del feminisme heterocentrat i colonial, i la crítica a l'assimilació pel sistema capitalista de la incipient cultura gai. El discurs d'aquest activisme es caracteritza per una voluntat de subversió de les identitats, per una defensa de les formes de plaer i afecte minoritàries, i per un rebuig a la demanda d'igualtat, ja que es considera que reforça els valors socials que precisament es volen combatre.²

El sexe i el gènere com a construccions culturals

El discurs *queer* afirma que els nostres cossos i les nostres sexualitats i subjectivitats estan construïdes socialment, i sosté que la masculinitat i la feminitat no són producte d'essències presocials. Considera que el gènere és un producte social que constitueix els éssers humans en homes i dones, no només en el seu comportament i subjectivitat sinó també en la dimensió física.

A partir d'aquí es planteja una qüestió: en quin sentit podem afirmar que el gènere crea el sexe?

1. Aquest reportatge es basa en part del llibre *La carne* y la metàfora. Una reflexió sobre el cos en la teoria *queer* (Coll-Planas, 2012). Les il·lustracions són de Maria Vidal i estan extretes del llibre *Dibuixant el gènere* (Coll-Planas i Vidal, 2013).

2. El 1991, Teresa de Lauretis encunya el terme «teoria *queer*», que fa fortuna i passa a designar un conjunt de reflexions molt influïdes pel feminisme crític (per exemple, de Monique Wittig), la teoria postestructuralista (amb Foucault al capdavant), la psicoanàlisi lacaniana, i la deconstrucció de Derrida. A partir d'aquí, hi ha una sèrie d'autores i autors que són ubicats en aquest corrent, essent Judith Butler la més coneguda. A l'Estat espanyol, trobem a Beatriz/Beto Preciado, Javier Sáez, i obres col·lectives com *El eje del mal es heterosexual* i *Teoría queer. Políticas bolleras, maricas, trans, mestizas*.

DOSSIER

Q de queer

En els darrers anys, molts col·lectius, especialment els d'homosexuals i transsexuals, estan replantejant-se els conceptes de gènere i identitat sexual, i defensen, més que el dret, la necessitat de superar la classificació dels individus en categories suposadament universals i inamovibles, com «home», «dona», «heterosexual», «homosexual», etc., doncs entenen que aquesta classificació constreny i amaga una amplíssima riquesa de possibilitats d'entendre el propi cos i de relacionar-nos amb l'entorn sense necessitat de definir-nos amb una etiqueta específica pel què fa al nostre gènere i la nostra orientació sexual. Tot aquest moviment té un denominador comú: Teoria Queer, la qual, per la seva pròpia voluntat de trencar dogmes i classificacions, és difícil de definir en unes poques paraules. COLORS vol sumar-se a aquest debat públic a través d'aquest petit dossier amb la voluntat d'acostar al gran públic què és això de queer. El debat promet ser ric i interessant i, per entrar-hi, sols es necessita capacitat de trencar vells i estereotipats esquemes.

D'una banda, perquè els imperatius culturals de gènere impliquen una sèrie de tecnologies, d'ideals corporals i de formes de regulació a través dels quals donem forma i gestionem els nostres cossos construint-los en femení o en masculí. Hi ha tecnologies de gènere més evidents (operacions de cirurgia estètica, tatuatges, reassignacions sexuals), però n'hi ha moltes més que practiquem de manera quotidiana (maquillar-nos, depilar-nos, fer activitat física per promoure una determinada forma corporal, moure'ns d'unes maneres o d'unes altres, l'alimentació...). Per tant, no podem considerar que el nostre cos sigui purament natural sinó que el configurem socialment.

De l'altra, el gènere construeix el sexe perquè és la forma cultural d'entendre el gènere allò que dóna significat a les diferències físiques entre mascles i femelles, i que configura els ideals normatius de cos segons el sexe, assignant plaers i funcions a les diferents parts. És a dir, la forma en què llegim els nostres cossos està permeada pels ideals de gènere.

Una societat sexista que marca normes

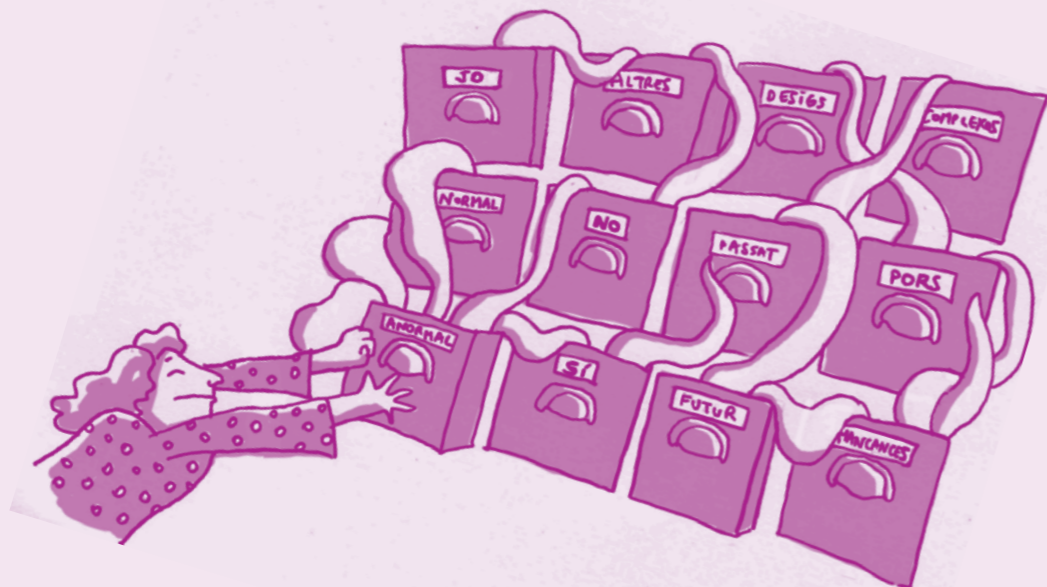
Així com una societat racista es fixa en el color de la pell per assignar valors, destreses i formes de ser, una societat sexista estableix que hi ha una sèrie de trets en els nostres cossos (el què tenim entre les cames, per exemple) que són determinants de la nostra forma de ser.

No hi ha res en els nostres cossos que ens porti a atorgar aquesta transcendència a les diferències sexuals. És el llenguatge el que estableix com a definitoris els genitals, la càrrega hormonal o els cromosomes, i els designa com a principis ordenadors de les relacions socials en el marc d'un determinat sistema d'organització desigual del treball, el poder, el plaer i les cures.

Superar els binomis home/dona i hetero/homo

La teoria *queer* també posa en entredit que les persones siguem classificables dins dels estrets marges que pressuposen categories socialment disponibles per donar compte del nostre gènere i la nostra sexualitat (com «dona», «gai», «lesbiana», etc.). Les persones ens aferrem a aquestes categories perquè necessitem reconèixer-nos i ser reconeguts pels altres, però en realitat som molt més complexes que el que reflecteixen aquestes etiquetes.

El que passa és que, a nosaltres mateixos, ens fa por la nostra pròpia complexitat, i ens dóna seguretat poder aferrar-nos a categories que ens donin estabilitat, que ordenin la nostra experiència, que ens permetin ser reconeguts per nosaltres i pels altres.

Qüestionar les identitats

Les identitats des de les quals ens representem són criticades des de la perspectiva *queer*. I es vol combatre el caràcter identitari de gran part de l'activisme i la cultura gai i lesbica, en què les etiquetes com *gai*, *lesbiana* o *dona* es donen per descomptades i es viuen com a realitats essencials i immutables. Es considera que polititzar-se com a lesbiana o com a gai pot ser llegit com la reproducció d'unes categories creades en el marc d'unes relacions de poder que ens oprimeixen.

En base a això, es proposa establir lluites antiidentitàries (que no tinguin com a vincle el fet de ser dona, gai o transsexual) o hiperidentitàries, és a dir, que es basin en l'ús d'unes etiquetes identitàries que siguin obertament artificials, construïdes.

Dins del propi pensament *queer* s'ha alertat de què la renúncia a les etiquetes que designen als grups exclosos pot resultar contraproductiu políticament; per això aposten per mantenir les etiquetes però fer-ne un ús antiessencialista i estratègic. Defensen la utilitat de les etiquetes amb fins polítics, sense pressuposar que capten l'essència immutuable de la persona.

Per un món més obert

Des de l'univers *queer* s'ha criticat l'aspiració de part de les lesbianes i els gais de ser «normals». Es considera que reivindicar la normalitat és reforçar els valors establerts i que el que hem de fer és repensar-los per tal de construir una societat menys excloent, més justa.

Així, es reivindica el potencial subversiu de les sexualitats marginals (com les comunitats sadomasoquistes) per tal de qüestionar l'ordre social i polític, tot i que en aquest aspecte, hi ha qui no posa límits a les sexualitats a reivindicar, mentre que altres posen com a condició que les relacions es produeixin des del consentiment de les persones implicades, per evitar així promoure relacions sexuals que es basin en l'abús de poder.

En definitiva, les aportacions *queer* són una crida a anar més enllà de les categories socials que ens encotillen i una invitació a que ens atrevim a redibuixar el nostre gènere i la nostra sexualitat per construir un món menys violent, més obert i més lliure.

+ info

Butler, Judith (2001), «La cuestión de la transformación social», a: Elisabeth Beck-Gernsheim, Judith Butler i Lidia Puigvert: *Mujeres y transformaciones sociales*, El Roure.

Butler, Judith (2006), *Deshacer el género*, Paidós.

Coll-Planas, Gerard (2010), *La voluntad y el deseo. La construcción social del género y la sexualidad. El caso de lesbianas, gays y trans*, Egales.

Coll-Planas, Gerard (2012), *La carne y la metáfora. Una reflexión sobre el cuerpo en la teoría queer*, Egales.

Coll-Planas, Gerard i Vidal, Maria (2013), *Dibuixant el gènere*, Edicions 96.

Córdoba, David, Javier Sáez i Paco Vidarte (eds.) (2005), *Teoría queer. Políticas bolleras, maricas, trans, mestizas*, Egales.

Llamas, Ricardo (1998), *Teoría torcida. Prejuicios y discursos en torno a la "homosexualidad"*, Siglo XXI.

Preciado, Beatriz (2002), *Manifiesto contra-sexual. Prácticas subversivas de identidad sexual*, Editorial Opera Prima.

Preciado, Beatriz (2008), *Testo Yonqui*, Espasa Calpe.

Romero Bachiller, Carmen, Silvia García Dauder i Carlos Bargeiras Martínez (eds.) (2005), *El eje del mal es heterosexual. Figuraciones, movimientos y prácticas feministas queer*, Traficantes de sueños.

Sáez, Javier (2004), *Teoría Queer y psicoanálisis*, Editorial Síntesis.

Spargo, Tamsin (2007), *Foucault y la teoría queer*, Gedisa.

De la teoria a la pràctica

Deconstruint el gènere fora de la gran ciutat

Per Josep Maria Llauredó

A la feminista que no és socialista li falta estratègia. A la socialista que no és feminista li falta profunditat.

ROSA LUXEMBURG

Rosa Luxemburg ens mostrava fa gairebé un segle que el món no és unidimensional. De fet, seria ben estrany arribar a una conclusió semblant si tenim en compte que, a banda de viure en comunitat i que cada persona és diferent, també com a individualitats tenim les nostres pròpies contradiccions i multidimensionalitats. La filòsofa alemanya plantejava qüestions com l'«estratègia» i la «profunditat», i aquí és inevitable escoltar «utopia» com a resposta deslegitimadora.

La utopia és a l'horitzó. Camino dues passes, ella s'allunya dues passes, i l'horitzó corre deu passes més enllà. Llavors, per a què serveix la utopia? Per a això, serveix per a caminar.

EDUARDO GALEANO

En l'univers estrictament gai, és a dir, deixant apart lesbianes, bisexuals, trans i intersex, hi ha una part del col·lectiu que no mira més enllà, ja sigui per comoditat o per convenciment. No qüestiona els rols de gènere, diu avorrir la ploma, és individualista i, evidentment, capitalista. Des d'aquesta posició fins a la teoria *queer* i als moviments revolucionaris d'alliberament sexual hi ha molts termes mitjos, blancs, grisos i negres, però és obvi que manca «profunditat» en el gai, masculí, jove, de classe benestant i de raça blanca que no es preocupa per cap altra dimensió del món que l'envolta i que, en major o menor grau, oprimeix el seu desenvolupament personal i col·lectiu.

La teoria *queer* és interessant per tal d'avaluar fins a quin punt les generalitzacions són encertades i si és vigent o no parlar d'unitats quantioses com ara «dones», «homes», «masses», «classe obrera», etc. L'essència del tan criticat postmodernisme és acotar les mostres socials a l'individu. Cadascú es construeix el seu gènere, sense cap mena d'obligació a seguir un model o un altre. Això resoldria, per exemple, la mal anomenada disfòria de gènere. El gènere ha esdevingut una malaltia que cal deconstruir, i aquesta és la utopia.

Ara bé, com aplicar en un entorn no cosmopolita, metropolità i de vegades sectari aquesta idea? En entorns com podria ser el Camp de Tarragona –on la discriminació per culpa de l'aposta política i personal de manifestar-se com a gai, lesbiana o trans és ben patent en molts aspectes malgrat haver millorat força la situació–, quina solució li donem a una lesbiana de família conservadora? De la teoria passem a la pràctica i ens n'adonem que no tots els entorns són els idonis per aplicar la mateixa praxi.

Per començar, tu, lesbiana, a partir d'ara Anna, no pots plantejar-te ni tan sols construir-te el teu propi gènere quan la teva sexualitat i el teu gènere imposat

es troben en un rol d'inferioritat davant d'altres. Si avui al nostre país entenem que per «ser» cal tindre, com a mínim, el mateix estatus nacional del qui ens encadena, no podem dir el contrari amb el què fem al llit o al carrer com a individus. Anna, primer de tot has de reafirmar-te com a dona contra un món masculista. Reafirmar el gènere imposat per després deconstruir-lo? Si la situació ho requereix, per què no? El mateix passa amb la sexualitat. En un món eminentment heterosexista, cal esdevenir no tan sols una flama visible, sinó il·luminadora del camí per sobreviure i permetre que altres sobrevisquin. Dóna la mà a la teva companya, fes-l'hi un petó o més d'un, que sou més que amigues, que us llepeu les figures, com tantes d'altres.

I tu, trans, a partir d'ara Sara, defensa el teu dret a adoptar el gènere que més et plagui. Si pot ser, no sucumbeixis a les pressions que et deriven a comportar-te més femenina que les dones o més masculí que els homes. Sigues tu mateixa i transvesteix-te, qüestiona la vida que t'ha tocat viure i gaudeix-la. Encara que sigui reforçant els dos gèneres que ens volen imposar. No hi ha res més *queer* que la reconstrucció del propi gènere. I lluita. Lluita perquè no calgui passar pel quiròfan per reconèixer la teva nova identitat, et dius Sara i ningú no et pot dir el contrari.

No esteu soles. Qüestionant-nos els gèneres arribarem a la utopia desitjada. Mentrestant? Mentrestant haurem de «ser», i per a ser, cal treballar-se una mateixa. És el mateix procés: pas 1 i pas 2. Les instruccions són ben clares, cadascuna al seu ritme i tenint al cap que allò que volem assolir no és cap caprici. És necessari.

Això no vol pas dir que la teoria *queer* sigui quelcom (irreal)itzable, sinó que, de la mateixa manera que cal tindre ben present la utopia, també cal tocar de peus a terra i palpar l'entorn per poder transformar-lo alhora que transformes la teva pròpia personalitat. És el qüestionament de tot des de la base. Transvestir-se com a aposta política en instants en què ningú s'ho espera i fins molesta: a l'aula/feina un dia qualsevol, en una vaga general... qüestionant la masculinitat i, també, la feminitat. Agafant, si pot ser, les millors parts de les dues.

NO EM DONA LA GANA DEFINIR-ME!

26	25
27	24
28	23
29	22
30	21
31	20
32	19

TRANS MASCULI

TRANS FEMENINA

38	37	36	35	34	33
----	----	----	----	----	----

QUEER CHIS

81	71	61	51	41	31
----	----	----	----	----	----

39	38	37	36	35	34	33	32	31	30	29	28	27	26	25	24	23	22	21	20	19	18	17	16	15	14	13
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52
----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

GAI & LESBI

INTERSEXUAL

47	48	49	50	51	52
----	----	----	----	----	----

8	9	10	11	12
---	---	----	----	----

El **Queerchís** és un joc que et permet transitar per tots els gèneres i orientacions. Poden jugar de 2 a 4 persones. Guanya la jugadora que abans ha transitat pels quatre gèneres del taulell.

Regles del joc

A més del tauler de joc (les pàgines centrals d'aquesta revista), es necessiten 16 fitxes (4 per jugadora) i 2 daus. El joc té 4 recorreguts consecutius amb una casella de sortida cadascuna:

- Intersexual
- Transsexual masculí i transsexual femenina
- No em dona la gana definir-me
- Gai i lesbiana

Cada jugadora haurà d'escollir una casella de sortida i s'aniran tirant els daus de manera correlativa.

Tothom ha d'anar avançant pel tauler recorrent els camins dels 4 gèneres, i després haurà d'anar al centre seguint les mateixes regles que el parxís (amb les variants que s'indiquen a continuació). Guanya la jugadora que abans ha fet els quatre recorreguts i arriba al centre del tauler amb les seves 4 fitxes.

Quan un jugador cau en una casella on hi ha la fitxa d'un altre jugador, aquest darrer haurà de retrocedir 3 caselles (si en aquesta casella hi ha una altra fitxa, tres quarts del mateix, i així successivament).

Caselles amb premi o penalització

Recorregut «Intersexual»

Casella nº 5

Enhorabona! Formes part d'aquest 2,5% de població més avançat que la resta, doncs has nascut havent superat la dicotomia home/dona. **La teva singularitat et permet tenir una visió més global del món i saltes directament a la casella del mig del tauler.**

Casella nº 8

Al néixer, al no veure't uns genitals ben definits, el metge de l'hospital ha decidit fer-te una operació de reassignació de sexe, amb el beneplàcit dels teus desconcertats pares i, òbviament, sense consultar-te res a tu.

Mentre assumeixes aquesta agressió al teu cos, et quedes 1 tanda sense tirar.

Casella nº 10

Veus com tothom s'escandalitza de l'ablació femenina que es practica a alguns països musulmans i denúncies que ningú qüestionari les operacions de reassignació de sexe a la nostra occidental i civilitzadíssima societat, quan els resultats són els mateixos.

Ja era hora que algú fes aquesta denúncia pública i avances 2 caselles.

Casella nº 14

Ja com a persona adulta, exigeixes el reconeixement de la intersexualitat no com un defecte biològic sinó com un tercer sexe tant o més complet que els altres.

La incomprensió de l'entorn, conservador fins a la medul·la, és tan gran que et fa retrocedir 1 casella.

Recorregut «Transsexual masculí i Transsexual femenina»

Casella nº 18

El psiquiatra t'ha diagnosticat disfòria de gènere, doncs considera que pateixes un trastorn psiquiàtric al tenir una contradicció entre la teva identitat sexual i el teu sexe biològic. Vols engegar-lo a la merda i dir-li que aquí, el trastornat és ell, però saps que necessites un ridícul i anacrònic certificat psiquiàtric per poder anar a l'endocrí.

Tot i les ganes de cantar-li les quaranta a aquest psiquiatra passat de voltes, has sigut prudent i avances 1 casella.

Casella nº 20

Fa pocs mesos que has començat a prendre hormones i notes que el teu cos comença a canviar. No pares de mirar-te al mirall.

Gaudeix del teu nou cos tanta estona com vulguis i estigues 1 cop sense tirar.

Casella nº 22

El metge et diu que si realment vols canviar de sexe, caldrà fer-te una operació, que et traurà un tros del múscle del braç i te l'insserirà al pubis, creant un penis molt bonic. Això sí, no tindràs sensibilitat, però aquest aspecte per a ell no és important.

Li dius al metge que el què cal operar és el seu cervell, que tu no vols perdre ni un gram de sensibilitat ni necessites les seves operacions protocol·làries per ser qui ets i tornes a tirar els daus.

Casella nº 27

Ahir vas aconseguir finalment canviar el teu nom al DNI. Per celebrar-ho muntas una gran festa amb totes les teves amistats i família.

L'endemà tens tal ressaca que no saps cap on vas i en comptes de tirar endavant retrocedeixes 2 caselles.

Recorregut

«No em dona la gana definir-me»

Casella nº 32

Has anat a unes jornades maribolotransinter i al vespre heu muntat una festa privada amb quatre persones més. Ja a altes hores de la matinada t'ho passes bomba, doncs en un llit ben gran esteu cinc persones amb... cinc sexes diferents!

Felicitats! La resta de jugadors es moren d'enveja i tothom menys tu retrocedeix 1 casella.

Casella nº 35

Cansada de que et preguntin si el què t'agrada son els nois o les noies, de si ets homosexual, heterosexual o bisexual, dius que el què t'agrada són els ossos de peluix.

Amb dir que no necessites etiquetes n'hi havia prou; per sobrada, retrocedeixes 2 caselles.

Casella nº 38

Intentes explicar què és això del *queer* als teus pares i els parles de la superació del sexe binari, de l'engany de considerar com una realitat inamovible l'existència de dos únics tipus de cossos possibles. El teu pare entén ben poca cosa però et veu feliç i amb això ja en té prou. I la teva mare, més llesta, es submergeix al Google intentant aclarir-se.

Poc a poc vas obrint ments i fronteres al teu voltant i avances 1 casella.

Casella nº 41

Veus que tothom et critica per haver iniciat una relació amb una persona bastant més gran que tu. Aclaparat per les crítiques i la pressió, abandones la relació.

Mentre medites com fer-t'ho perquè l'entorn no et marqui tant, et passes 1 tanda sense tirar.

Recorregut «Gai i Lesbiana»

Casella nº 44

A l'escola et van veure fen-te un petó amb una altra noia i des d'aleshores notes la lesbofòbia de les teves companyes de classe a través de comentaris suposadament graciosos i menyspreadors.

Et plantes davant les teves companyes, proclames amb orgull que ets lesbiana i avances 2 caselles.

Casella nº 46

Tens moltes ganes de dir a la teva família i el teu entorn que ets homosexual, però et fa por la seva reacció i et quedes tancadet dins del teu armari protector.

Per falta de valor, et quedes 1 cop sense tirar.

Casella nº 49

Ets un gai tan especial i estupend que creus que això de la sida no va amb tu i folles sense condó amb aquell noi que, al ser tan guapo i fibrat, segur que no té cap malaltia.

Per capullo i irresponsable, tornes a la teva casella de sortida.

Casella nº 1

Estàs cansada de que la teva àvia, cada cop que et veu, et digui: "Nena, ja tens nuvi?", i li contestes: "Mira àvia, a mi qui m'agrada és la fornera de sota casa".

Tot i el perill d'infart de la teva àvia, ho has fet molt bé i tornes a tirar els daus.

Recomanacions per jugar

Aquest joc està pensat per a persones de qualsevol edat, condició, orientació, religió, creença, ideari, color de pell, nacionalitat, tendència, professió, estudis, aficions i gustos en general.

Pots jugar-hi amb els amics, la família o els companys de feina al vespre a casa, durant un viatge, a l'hora de l'entrepà o en qualsevol lloc i moment que vulguis.

Pot ser un bon regal, si t'atreveixes, per al teu pare, la teva mare, els avis, cosins, germans, parentela en general, amigues de tot tipus i el botiguer de sota casa teva. Si ho fas i aconseguixes que hi juguin almenys un cop, contribuiràs a fer un planeta amb menys residus toxicoheteropatriarcal, que bona falta fa.

L'ou o la gallina?

Guia queer d'urgència

Per Sergi Talló

Què vol dir queer?

Literalment, és un adjectiu anglès que podria traduir-se com a «estrany», «bord», «aliè» o «divers».

A qualsevol diccionari actualitzat, si més no, ja hi apareix una segona acceptació que ho defineix com un substantiu equivalent a «gai», «lesbiana» o, vulgarment, «maricón» (en les variants de l'espanyol llatinoamericà, també «culero» o «puto»). En diccionaris relativament antics, aquesta segona acceptació no la trobarem: és un eufemisme modern.

Què ÉS queer?

Abans de complicar-nos la vida, buscarem una definició bàsica i senzilla. Podem començar fent una vulgar busca en un lloc tan accessible com la Wikipèdia. Qualsevol de nosaltres podrà llegir-hi:

És un terme global per designar a les minories sexuals que no són heterosexuales, heteronormades o de gènere binari.

Fins aquí, tot bé. Però continua...

En el context de la identitat política occidental, la gent que s'identifica com a queer sol buscar el situar-se apart del discurs, la ideologia i l'estil de vida que tipifiquen les grans corrents en les comunitats LGBT (lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals), que consideren opressives o amb tendència a l'assimilació.

Moltes de nosaltres tornem a estar com al principi.

Analitzem-ho de nou a través d'un exemple: resulta que jo sóc gai. Si em quedo amb la primera part del discurs. em surt una equació molt senzilla la qual em diu gai = queer, doncs formo part d'una *minoría sexual que no és heterosexual, heteronormada o de gènere binari*. (Sense tenir massa clar què volen dir les dues últimes paraules.)

Resulta, però, que la segona part de la definició m'especifica que per ser concretament queer, m'haig d'adscriure en aquell *grup de gent que busca situar-se apart del discurs, la ideologia i l'estil de vida que tipifiquen les grans corrents en les comunitats LGTB, que consideren opressives o amb tendència a l'assimilació*. Per tant, si sóc gai, no puc ser queer.

Quines són aquestes corrents? Com estan tipificades? I el més important... QUI les tipifica?

La Teoria Queer (TQ) intenta definir, des de fa anys, què vol dir SER queer; per tant, ens trobem davant d'un problema equivalent al de les matemàtiques: l'equació ens surt incorrecta perquè encara no està definitivament formulada. Dit d'una altra manera: tenim més o menys clar què vol dir ser queer, però no sabem qui pot entrar dins d'aquesta definició.

Principis del segle xx: gènesi i fonaments de la teoria queer

Un dels primers en tractar el concepte de la teoria queer –sense ser-ne conscient, doncs encara no estava formulada– va ser el doctor alemany Magnus Hirschfeld (més informació en el número 6 de la revista COLORS).

Hirschfeld va ser el primer en desenvolupar la teoria del «tercer sexe», un estat intermedi que convivia al costat dels homes i les dones. També va ser el creador de la paraula «transvestisme», per identificar a aquelles persones que tenien un gènere sexual concret però es vestien amb roba del gènere contrari.

Mitjançant l'ús del prefix trans-, que significa «a l'altre costat» o «a través de», van començar a desenvolupar-se una sèrie de conceptes com transvestisme, transsexualitat, transgènere, etc., que rebentaven completament el, fins aleshores inamovible concepte d'home/dona entesos com una eterna i insuperable dicotomia.

De rebot, no només homes i dones quedaven tocats: també els homosexuals, subdividits originalment entre gais i lesbianes, veien aparèixer «tercers sexes» molt indefinits, que fugien dels codis binaris imperants des de sempre.

Així, Hirschfeld va aconseguir, de forma involuntària, exposar que els dos «únics» rols sexuals ni són únics ni són estàtics, i no tenen un component estrictament biològic: les persones poden definir la seva orientació, identitat o gènere sexual de forma variable o sobreposada.

Moviment homòfil: els gais som «bona» gent

Més tard, superada ja la segona guerra mundial, però encara lluny de la revolució cultural dels anys seixanta, van sorgir a diverses parts del món occidental els moviments homòfils, anomenats així en contraposició al mot «homosexual». Eren uns grups tímids, fins i tot *naïf*. Partien de la base que

l'homosexualitat, per ser respectada, havia de ser entesa, i per fer-ho hi havia dos camins:

1. L'homosexualitat explicada des d'un punt de vista científic pot ser compresa, desmitificada del temor ridícul que en té la societat i, a poc a poc, acceptada. Tal teoria era la mateixa que havia emprat Hirschfeld 30 anys enrere.
2. El concepte de l'homosexual amanerat no correspon a la realitat, si més no, al 100% de la realitat. Cal mostrar una imatge com a grup integrat i «normal» a ulls de la societat heterosexual.

Una de les primeres regles va ser adoptar el terme «homòfil» (del grec *homos*, igual, i *filia*, amor) per representar la importància de la paraula amor en contraposició de la paraula sexe, present en el mot «homosexual». Les manifestacions homòfiles eren sempre pacífiques, sense crits ni proclames, i els integrants vestien amb absoluta correcció (vestit de dues peces elles; pantaló, camisa i corbata ells), i eren molt minoritàries, doncs encara i havia risc de ser atacats o anar a la presó. No cal afegir que de protecció policial ni n'hi havia, ni se l'esperava.

La idea era transmetre al ciutadà que gais i lesbianes eren tan normals com el propi espectador que els mirava i, sobretot, donar a entendre que no podien ser etiquetats pel seu aspecte o gestos. Qualsevol persona que et rodejava, amic, company, familiar o veí, podia ser-ho. I no passava res.

Paral·lelament, feministes i afroamericans, principalment, començaven les seves pròpies lluites: la insubmissió de Rosa Parks dins d'un autobús va produir-se el 1955.

Feministes i lesbianes fan els primers passos

Les feministes eren les més organitzades i van muntar els primers grups i congressos. Allà no es parlava de la diferència entre homes i dones, que tothom coneixia ja de sobres, sinó del rol de les dones, com a objecte o com a subjecte. I sorgiren una sèrie de discussions teòriques sobre què significava ser una cosa o una altra, sobre l'absència de rols, de la volatilitat del gènere o de la identitat. En definitiva, les bases de la teoria queer.

Dins d'aquest grups, però, va sorgir un problema: les lesbianes van considerar-se excloses, doncs per a una part important de les feministes militants, era inconcebible la presència de lesbianes dins el moviment feminista.

Si les feministes heterosexuals renegaven de les lesbianes, aquestes afirmaven que elles eren més feministes que les primeres, doncs en cap cas estarien sotmeses a un home. I les primeres contraatacaven dient barbaritats com que les relacions de parelles lèsbiques no deixen de seguir un patró heterosexual, amb una persona interpretant el paper masculí i l'altre el femení.

Per rematar el tema, l'escriptora francesa (i lesbiana) Monique Wittig va publicar l'obra *El pensament heterosexual* on atacava directament el concepte de gènere. En un discurs a Nova York l'any 1978, va deixar una audiència al·lucinada al finalitzar la seva al·locució amb l'afirmació:

«Què és la dona? Francament, aquest és un problema que les lesbianes no tenim, doncs hem fet un canvi de perspectiva i seria incorrecte dir que les lesbianes ens relacionem, fem l'amor o vivim com dones, perquè el terme "dona" té sentit tan sols dins els sistemes econòmics i de pensament heterosexuals. Les lesbianes NO som dones, com tampoc no ho és cap dona que no estigui en una relació de dependència personal amb un home.»

I es va quedar tan tranquil·la.

Què va suposar aquesta divisió entre feministes i lesbianes? Doncs un petit detall que encara dura: el concepte queer ha quedat inevitablement més adossat a la comunitat LGTBI+ que a la heterosexual, doncs les lesbianes són les que van rebel·lar-se contra una visió tan immobilista i simple de les feministes heterosexuals davant la revolució que suposava la lluita per l'alliberament de les dones.

Any 1969, els gais en munten una de grossa

Pel què fa als gais, vist que el positivisme emprat durant els anys cinquanta pels grups autodenominats homòfils no servia de res, calia buscar un pla B. Aquest pla, però, va néixer per sí sol l'any 1969 a Nova York, en un bar anomenat Stonewall. No cal recordar la història. Tan sols convé tenir clar que, a diferència de les pacífiques marxes de gais i lesbianes vestits amb faldilles tres quarts, jaquetes, pantalons i corbates, aquesta vegada van veure's volar, apart de totxos i envasos de vidre, bolsos, perruques i plataformes.

Eren molts els transvestits i transgènere que, al costat de gais i lesbianes, van cabrejar-se a Stonewall, amb el que, a partir d'aquella data ja no va ser mai més només una lluita «d'homes i dones» que estimen diferent. Ara ja no n'hi havia prou amb això. A partir d'aleshores començava una lluita per SER diferent, independentment del que un sigui i, sobretot, del que un se senti. Era la lluita per la llibertat absoluta del propi cos, dels propis desitjos i de la pròpia identificació. En definitiva, la base del moviment queer. De fet, la TQ desenvolupada a partir d'aleshores refusa qualsevol definició com a homosexual o heterosexual, home o dona, masculí o femení i, especialment, normal o anormal (diferent).

A diferència del moviment homòfils, la TQ ens diu que la lluita no consisteix en modificar la pròpia forma de ser per tal de ser acceptat en un món heterosexista, sinó en ser una mateixa, marcant la pròpia diferència, i exigint el respecte aliè.

Pansexualitat

La superació de l'heteropatriarcat

Per Robert Bonet

En la busca de noves relacions sexuals i afectives que superin el tradicional esquema monogàmic i heteropatriarcal, sorgeix la pansexualitat, una orientació sexual caracteritzada per l'atracció per tot tipus de persones, independentment de que aquestes s'identifiquin o no amb un gènere determinat.

L'amor és una construcció humana summament complexa amb una doble dimensió sociobiològica i cultural, que ha anat evolucionant al llarg de la història. Ambdues dimensions influeixen, modelen i determinen les relacions eròtiques i afectivo-sexuals dels éssers humans, sigui quina sigui la seva orientació sexual o identitat de gènere. Sexualitat i emocions, com a construccions socials, varien segons l'època històrica i les cultures, doncs avui ja està demostrat que l'amor es construeix en base a un sistema social determinat i les seves necessitats, i va canviant en el temps i la geografia.

L'«amor romàntic», que des de petits ens han instaurat en el nostre sistema psíquic, no deixa de ser un model patriarcal i una meta utòpica prenyada d'ideologia, tot i que s'ens vulgui presentar únicament com una emoció individual i màgica, capaç de desenvolupar-se en l'interior de cadascú de nosaltres; en aquest sentit, la moral cristiana ha jugat un paper fonamental en definir les relacions heterosexuals i monogàmiques com les úniques naturals.

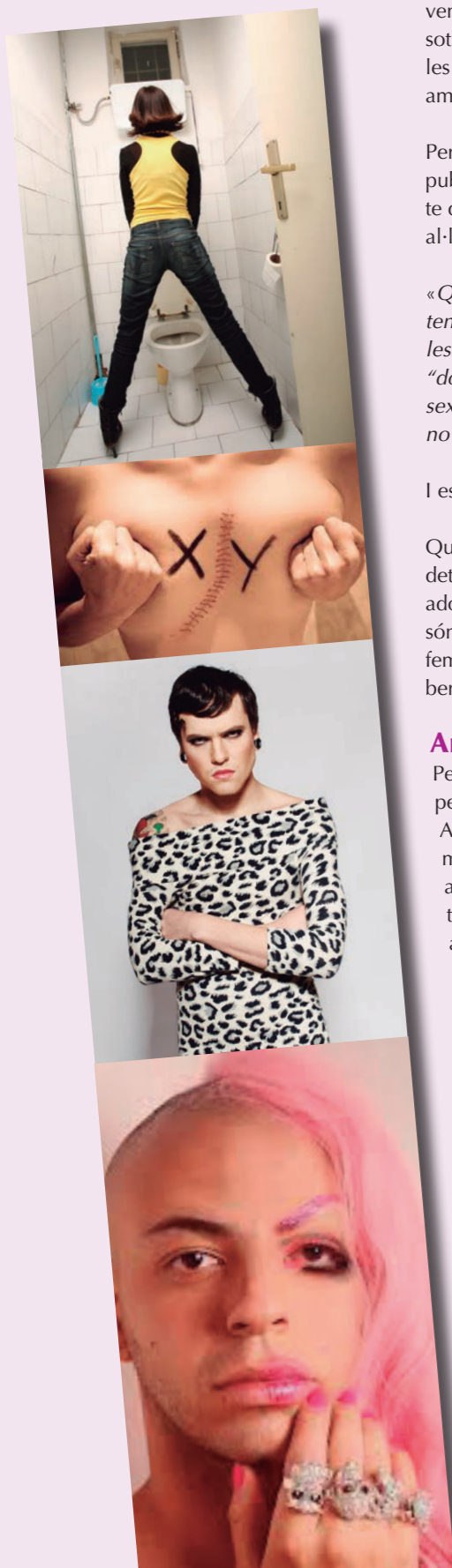
La monogamia, un mite occidental

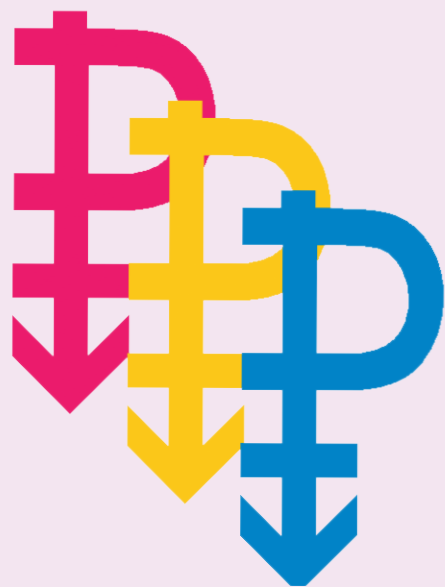
La necessitat d'exclusivitat sexual ha estat mitificada per necessitats del sistema patriarcal, tot i que la monogàmia no sigui un estat natural i molt poques espècies la practiquin. Barash i Lipton ja van demostrar l'any 2003 que la monogàmia no és més que un mite occidental; al cap i a la fi, la doble moral sexual imposa la fidelitat per controlar la sexualitat femenina, doncs avui encara queden reminiscències de mites de l'època victoriana, quan les dones es consideraven menys sexuals que els homes i suposadament tenien menys necessitats eròtiques.

L'imaginari col·lectiu amorós occidental està format per parelles d'adults de diferent identitat genèrica, unions de dos en dos, amb la finalitat d'arribar al matrimoni i a la reproducció. I els sistemes emocionals i sexuals alternatius són considerats desviacions de la norma i, per tant, penalitzats socialment.

Atracció més enllà del sexe o el gènere

Dins d'aquest grup alternatiu a la norma imperant s'hi troba la pansexualitat (o omnisexualitat), una orientació sexual humana caracteritzada per l'atracció estètica, romàntica o sexual per altres persones,

independentment del seu sexe o gènere. Les persones pansexuals es poden sentir atretes per homes i dones com les persones bisexuals, però també per aquelles persones que no se senten identificades amb la dicotomia dona/home o amb la de gènere masculí/femení, incloent les persones intersexuals o intergènere.

Cal no confondre la pansexualitat amb la teoria *Queer*, doncs la primera és una orientació sexual, mentre que la segona, simplificant molt, explica que tant l'orientació com la identitat sexual o de gènere de les persones son el resultat de la construcció social que comentàvem i que, per tant, no existeixen papers sexuals essencials o biològicament inscrits en la naturalesa humana, sinó formes socialment variables de desenvolupar un o varis papers sexuals. Això, evidentment, no invalida que la teoria *Queer* utilitzi la pansexualitat com una eina per ajudar a acabar amb els mites imposats per l'heteropatriarcat.

La sexualitat del nou mil·lenni

Una de les primeres referències culturals de la pansexualitat la trobem en el personatge Jack Harkness de la sèrie *Doctor Who*, emesa per la BBC el 2005, que es desenvolupa l'any 5000, quan els humans s'han expandit per tot l'univers; en aquest món futur, Harkness no classifica les persones en funció del seu gènere, i és capaç de sentir-se atret per qualsevol persona o inclús per éssers d'altres planetes, degut al seu naixement en una estructura sociològica diferent a la nostra. També trobem personatges pansexuals en series com *Will & Grace*, *La Casa de los Dibujos*, *Coupling*, o la més que coneguda *Sex And The City* (Sexo en Nueva York), on el personatge de Samantha proposa la pansexualitat com «la sexualitat» del nou mil·lenni, assumint la possibilitat de ser pansexual ella mateixa. En la música, cantants com Lady Gaga o Billie Joe Armstrong també han posat el tema sobre la taula.

Més enllà de la hipòtesi que planteja la teoria *Queer*, en l'actualitat hi ha persones que se senten identificades amb el concepte d'amor postmodern, entès com una utopia grupal que s'expressa des de la individualitat. Segons aquest concepte, l'amor avui és un producte cultural que calma la set d'emocions i entretén les audiències, immerses en un món que necessita emocions fortes, intenses i constants; en un moment en que els grans sistemes religiosos, polítics i ideològics es descomponen i van caient, la llibertat fa por i l'amor es situa com la solució total del problema de l'existència, el buit i la falta de sentit de la pròpia vida. Així, lluny d'ésser un instrument d'alliberació col·lectiva, la sexualitat serveix com anestèsia social. Per tant, moltes identitats afectivo-sexuals es poden re-construir sense ser partidàries d'etiquetes patriarcals que les situïn en un tipus d'amor o un altre, en un tipus de sexualitat o una altra, simplement per falta de preocupació, per imitació, per la rapidesa del món actual o per l'obsolescència programada del producte sentimental.

Una utopia?

Avui, amb l'ajuda de l'impuls de les xarxes socials, s'està produint un lent però inexorable canvi social, però encara que el heteropatriarcat està en decadència tant a nivell legislatiu com polític, en l'àmbit emocional i narratiu segueix tenint una molt bona salut. La seva fi a nivell simbòlic encara queda lluny, doncs traspasa totes les relacions humanes i les organitzacions socials i polítiques, ja que amb el seu llenguatge ens imposa la idea que un alliberament sexual i amorós col·lectiu, on hi tingui cabuda la pansexualitat i totes les demés orientacions sexuals, sense jerarquies de gènere ni lluites de poder, no deixa de ser una utopia emocional més de la postmodernitat.

Ets més il·lustrador o pintor?

La diferència no es tant gran, doncs son dos termes que moltes vegades podrien anar lligats. Principalment el que ho diferencia és el format. La il·lustració acompanya un text, una història, i la pintura és un art molt més obert que no necessita de cap altra cosa. Personalment treballo amb ordinador, però una il·lustració amb aquarel·les em sembla preciosa. A més, compagino la meua vocació amb altres feines per tal de pagar les factures!

Què trobem a l'obra de Francesc Escriché?

Per una banda faig dibuixos per il·lustrar literatura infantil, amb una estètica dolça, adaptada als nens; per l'altra, més personal, parlo de temes que m'agraden a través de la simbologia, el surrealisme i la cultura pop.

Hi ha una empremta gai a la teua obra?

Sóc gai i això s'ha de veure reflectit d'alguna manera. A la meua obra, d'una forma no explícita, hi ha una càrrega sexual; i aquesta càrrega parla sobre la meua sexualitat. A més, moltes obres meves tenen iconografia gai.

Cal reivindicar aquesta empremta?

La meua obra no és reivindicativa, és més aviat poètica. Parla de la sexualitat, però d'una manera més aviat suggerida. Crec que molta gent és pot sentir molt identificada amb el que faig, cadascú pot agafar les meves obres i d'alguna manera fer-les seves. M'agrada fer coses obertes i ambigües, perquè cadascú les pugui interpretar una mica a la seva manera.

Es diu que l'art es una visió particular de l'artista.

El significat de les meves obres només el sé jo i no m'agrada massa explicar-lo. No suportó els discursos *rimbombants* d'il·lustradors i artistes que parlen de la seva obra com si haguessin descobert la cura de la sida. Em fa molta ràbia aquest tipus de discurs perquè em sembla pedant: sóc molt crític amb aquells que expliquen la seva exposició i comencen a anar-se'n del tema i a parlar de metafísica i altres paranoies. Jo podria parlar de la meua obra i dir que utilitzo molta iconografia pop, que les meves obres son com petits poemes il·lustrats sense text, ambigus, sarcàstics i irònics, però no m'agrada. L'art és una cosa molt més senzilla que tot això.

La teua parella, l'Óscar Carballo, també és il·lustrador.

Per a mi és molt positiu! No treballem junts però sempre ens donem consells. Sí que hem exposat als mateixos llocs, però cadascú fa els seus treballs. Tenim estils molt diferents, molt difícils de quallar.

Ara fa un any es va publicar la primera boda gai a un còmic de la Marvel

No m'ho esperava, però la veritat es que els còmics de súper herois sempre m'han semblat molt gais. Des de Batman & Robin fins a les malles de Superman. Em sembla molt bé; de fet, és una cosa normal. Però venint d'una producció americana ho trobo atrevit i bastant valent.

«Els còmics de súper herois sempre m'han semblat molt gais»

Entrevista amb Francesc Escriché

Francesc Escriché, autor del dibuix del Queerchís de les pàgines centrals d'aquesta revista *COLORS*, és il·lustrador *freelance* i pintor. Nascut al Delta de l'Ebre, acaba d'il·lustrar el conte infantil *La princesa llesta*, de la Rosa Queralt.

per Jose P. Cuadrado

+ info: facebook.com/home.php#!/fescriche

